

ABONAMENTUL:

Un an 200 L
6 luni 100 L
3 luni 50 L

Redacția și
ministrația A:
Bulevard. Reș
Maria 12. Eta, 11

Tribuna Nouă

In cele mai grele clipe
pentru România Ion I. C.
Brătianu era omul cel mai
indicat la locul cel mai
indicat.
"Vencov" ziarul primului
ministru Cehoslovac.

Organ al Partidului Național-Liberal.

Anul IV. — N-rul 50

Apare săptămânal sub conducerea unui comitet

Arad 27 Noembrie 1927.

La moartea lui Ion I. C. Brătianu

ION I. C. BRĂTIANU.

Ecoul morții marelui bărbat de Stat în orașul și județul Arad

— Telegramme de Condoleanțe —

Doamnei Eliza I. I. C. Brătianu

București:

Organizațiunea partidului național liberal din județul Arad, adânc lovită de pierderea ilustrului Vostru soț și al marelui nostru șef, alături sufletul ei îndurerat la doliul D-V. și al țării și unește lacrimile ei fierbinți cu lacrimile unui neam întreg, rugându-Vă a primi în aceasta profundă desnađeje omagiile ei respectuase, încredințându-Vă că va păstra pe veci neștearsa imagine luminoasă al marelui Brătianu. —

In numele organizațiunei:

Dr. A. Demian

Vicepreședinte al Organizațiunei.

Domnului Vintilă I. C. Brătianu

Prim Ministru

București

Populațiunea județului Arad, profund impresionată de moartea prematură a celui mai mare român pe care istoria îl va așeza între figurile marilor conducători de popoare, alături sufletul ei îndurerat la marea durere și pierdere pe care o suferă nu numai familia, dar și întregul neam românesc.

Mormântul marelui Ion I. C. Brătianu va fi urna evocatoare a ilustrelor fapte istorice săvârșite pentru întregirea neamului și biserică unde se vor place genunchii tuturor românilor în semn de recunoștință și respect nețărmurit.

Populațiunea aceasta, din marginea țării unește lacrimile durerii sale adânci cu lacrimile întregului neam, având ferma speranța ca urmașul ilustrului dispărut, Va conduce mai departe destinele acestei țări, cu aceiaș iscusința, iubire și devotament.

Prefectul județului Arad: I. Georgescu.

Proclamația Guvernului către Țară.

Consiliul de miniștri sub președența d-lui Vintilă Brătianu a dat următoarea proclamațiune către țară:

Români,

Lovit de boală fulgerătoare Ion I. C. Brătianu s'a stins din viață, în dimineața zilei de 24 Noembrie.

Țara pierde azi pe omul care mai mult de un pătrar de veac și-a închinat ca sfetnic al marilor și nemuritorilor Regi, Carol și Ferdinand, toată munca și sufletul lui pentru propășirea, înălțarea și întregirea statului român.

Opera vieții lui Ion I. C. Brătianu rămâne pentru vecie legată de cele mai însemnate acte din istoria națională și politică a poporului român.

Prin înțelepciunea și patriotismul lui Ion I. C. Brătianu, destinele neamului românesc au fost conduse la înfăptuirea unității naționale iar rolul pe care Ion I. C. Brătianu l'a avut în făurirea României întregite, rămâne pagina cea mai glorioasă din viața marelui dispărut.

Poporul român datorește lui Ion I. C. Brătianu reformele democratice, votul obștesc și improprietărea sătenilor, precum și întreaga operă de organizare a statului întregit.

Dar opera lui Ion I. C. Brătianu de care istoria va vorbi întotdeauna cu evlavie și cu recunoștință înseamnă o muncă uriașă de fiecare zi depusă cu înțelepciune, cu patriotism și cu o energie creatoare neasemuită, în slujba statului întregit și a neamului care-i datorește împlinirea celor mai sfinte năzuinți ale lui.

Moartea lui Ion I. C. Brătianu lasă un gol nemăsurat în viața țării și în sufletul poporului român.

România întregită dela un capăt la altul va plânge pe acel care a avut un rol atât de hotărâtor la înfăptuirea ei.

Dar cu atât pierderea este mai adâncă și durerea mai covârșitoare, cu atât mai vie și mai puternică trebuie să fie în sufletul poporului român hotărârea de a birui durerea ce încearcă, prin simțământul de dragoste și solidaritate patriotică ce trebuie să apropie și să lege pe toți fiii țării în jurul intereselor superioare ale României întregite, eternă în puterile ei de viață și de continuă înălțare.

O amintire anecdotică din viața Marelui Dispărut.

Fiind — ca toți bunii români — cuprins de cea mai profundă durere în urma dispariției fulgerătoare a celui mai mare bărbat de stat și celui mai ilustru patriot, îmi aduc aminte de un impresionant epizod întâmplat în gara comunei Sânt-Ana, epizod ce ilustrează la evidență nobila și impresionabila-i inimă și iubirea ce o purta acest bărbat de stat serios față de simplul popor de pe sate.

Era cu ocaziunea deschiderii și inaugurării căii ferate Arad-Oradea.

Plecaser pe această linie cel dintâiu tren din Arad spre Oradea, ducând pe lângă alte multe somități și pe primul ministru Ionel Brătianu.

In gara Sânt-Ana aștepta o

mare delegație a comunei cu o bandă de muzică șvabească. — Acești muzicanți purtau ca uniformă pe cap o pălărie împodobită cu multe pene verzi.

Primul Ministru primind cu vântarea de salut a sătenilor l-a așezat cu cuvinte amicale. În timpul acesta banda sufla din resputeri melodii frumoase șvabești. Atunci Primul Ministru, a cărui față strălucea de bucurie, s-a dus la un muzicant și luându-i pălăria împănată de pe cap a așezat-o pe capul său. Muzicantul, fără pălărie a primit o recompensă bănească și Primul Ministru, râzând, s'a suit, în aplauzele publicului, cu pălăria muzicantului șvab, în tren, care a continuat drumul spre Oradea. Era o scenă așa de impresionantă, că nu-o pot uita.

Dr. Aurel Demian

vice preș. org. liberale Arad

Viața și activitatea lui Ion I. C. Brătianu.

Ion I. C. Brătianu a fost fiul marelui om de stat Ioan Brătianu, care a pus bazele partidului liberal în România inspirat fiind de ideile generoase, cari au însușit generația revoluționară din 1848 sub influența revoluțiunii franceze. Ion I. C. Brătianu s'a născut în 20 August 1864. El a făcut studiile primare și liceale în București; după bacalaureat a urmat școala politehnică și aceea de poduri și șosele, obținând titlul de inginer. În Franța, tânărul Brătianu a stabilit relațiuni de prietenie cu numeroși francezi, cari mai târziu au ocupat situații strălucite în viața politică, literară, sau științifică.

Revenit în țară, tânărul Ion Brătianu a continuat să cultive aceste prietenii.

In Corpul tehnic.

El a intrat în corpul nostru tehnic și a lucrat câțva timp, sub conducerea regretatului inginer Anghel Saligny, la construirea marelui pod de peste Dunăre, unde s'a distins, nu numai prin solidele sale cunoștințe tehnice, dar și prin spiritul său conștiințios și camaraderesc, prin puterea sa de muncă, zelul și devotamentul său.

A lucrat apoi la lărgirea liniei Bacău—P. Neamț, la dublarea liniei Chițila—București.

Personalitatea lui I. I. C. Brătianu

De la școala franceză modernă, mult regretatul bărbat de stat a câștigat, de o parte, spiritul pozitiv, științific; disciplina intelectuală; puterea de pătrundere și de altă parte, darul vizionării clare, obicinuința dialecticii pure, elocința caldă și convingătoare.

Dela părintele său, a moștenit însușirile omului politic, care mai târziu avea să fie chemat să conducă același partid politic și să prezideze, în calitate de șef de guvern, evenimentele cele mai importante din istoria neamului românesc.

Aceste însușiri au fost predominante de o înțelegere clară a realităților, de o voință perfect echilibrată și pronunțată afirmată; de un simț politic remarcabil, cari i-au permis — când ora marilor decizii a sunat — să le pună în serviciul patriei sale prin hotărâri ferme, prin acțiuni conduse cu energie și bine susținute, prin soluții înțelepte.

Ion I. C. Brătianu a debutat în viața politică, în 1895, când a fost ales deputat al col. I de Gorj. La 31 Martie 1897 a fost numit ministru al lucrărilor publice, în ministerul Sturdza.

Ion I. C. Brătianu a împăcat principiile politice idealiste cu principiile politice pozitiviste. El niciodată n'a stabilit o linie de democrație între dănele, nici nu le-a confundat prin compromisuri, ci le-a pus în acord, având ca scop suprem de atins, — fie binele contemporanilor săi, fie înălțarea și propășirea patriei și a neamului său. În împrejurări grele, a știut să domine evenimentele și nici odată nu s'a lăsat dominat de ele. El n'a șovăit, ci și-a asumat toată răspunderea actelor sale, căci cunoștea arta de a guverna, după cum era un bun psiholog, un excelent tactician și un fin diplomat.

Principiile sale politice se pot încadra în formula liberalismului modern, bazat pe practica unei democrații sănătoase. Odată a declarat Ion Brătianu, în Cameră :

„Ori care ar fi împrejurările, nu voi

fi împins să merg nici prea mult la dreapta, dar nici prea mult la stânga”.

Iată definită politica de echilibru, — liberală și democratică.

Ion I. C. Brătianu, — Șef de partid și șef de Guvern.

Chemat la conducerea partidului liberal, în 1909 după retragerea lui Dim. D. Sturdza. Ion I. C. Brătianu a promis solemn că își va îndeplini greaua misiune prin respectarea doctrinei și principiilor partidului său, dar mai presus de toate, prin luarea în considerație a dorințelor și intereselor generale ale țării. Și el s'a ținut de promisiune. Exercițiul puterii nu l-a făcut să uite promisiunea d'întâi, angajamentele sale. El a fost un șef cu autoritate, dar fără să abuzeze de această autoritate; un conducător avizat, înțelept; un consilier al tronului totdeauna credincios și devotat; un servitor al statului, plin de demnitate și conștiințios. A fost ministru al lucrărilor publice, al domeniilor, al externelor, al internelor (1907), apoi președinte al consiliului și ministru de război și de externe afirmând calități de adevărat bărbat de stat.

Răscoalele țărănești.

În 1907, izbucnind răscoalele țărănești, guvernul conservator, prezidat de Gh. Gr. Cantacuzino, a fost nevoit să demisioneze și atunci fruntașii acestui partid au făcut apel la patriotismul șefului partidului liberal ca să ia puterea spre a restabili ordinea și liniștea în țară. Situația era foarte grea, de oarece, în interior, răscoalele țărănești se întindeau și amenințau centrele urbane, iar în apropierea granițelor de la nord, se concentraseră trupe austro-ungare. În asemenea împrejurări grele, Ion I. C. Brătianu și-a asumat răspunderea ca ministru de interne.

Reformatorul

Dar Ion I. C. Brătianu a tras și consecințele de ordin social, economic și politic, din acele triste evenimente. În 1913, după ce a luat parte la campania din Bulgaria, ca ofițer de rezervă, având gradul de căpitan, a făcut cunoscut printr-o scrisoare, țării, că o reformă agrară se impune, pentru împroprietărirea țăranilor.

Și această reformă agrară a fost înscrisă în programul partidului liberal, odată cu aceea a sufragiului universal, egal, direct și secret. Reforma agrară, anunțată în 1913, n'a putut fi realizată, decât în 1919, din cauza războiului.

Această mare reformă, care a fost o adevărată revoluție pacifică, a asigurat clasei rurale o situație economică bună iar țării, i-a garantat pacea internă.

Diplomatul. — Guvernarea de la 1914—1919.

Dela Ianuarie 1914 și până la Septembrie 1919 — adică în epoca cea mai grea prin care a trecut neamul nostru — neutralitatea, războiul și tratativele de pace — Ion I. C. Brătianu a condus aproape neîntrerupt destinele țării, cu multă chibzuință, fermitate și autoritate.

În timpul neutralității, el a dirijat acțiunea diplomatică cu prudență, abilitate, pricepere și înțelepciune, așteptând să sune ceasul României. A jucat strâns: a negociat; s'a informat; s'a preparat. A fost o acțiune diplomatică plină de greutate și de riscuri mari, dar Ion I. C. Brătianu a condus-o, în așa mod, în cât a atins scopul cel

urmărea: intrarea în război alături de aliați noștri firești, însă prin asigurarea chestiilor teritoriale relative la Ardeal, Banat și Bucovina, precum și la cooperarea armatelor rusești în Moldova și Dobrogea și a armatelor aliate dela Salonic, comandă de generalul Sarraïl.

La 30 Iunie 1916, contele Czernin, fostul ministru al Austro-Ungariei în București, comunica, la Viena, baronului Burian, „că Brătianu nu așteaptă decât ora propice ca să intre în Transilvania”...

La 4 August 1916, în casa lui Procopiu din București. Brătianu semna tratatul de alianță cu Marea Britanie, Franța, Rusia, și Italia, prin care se recunoștea drepturile noastre asupra provinciilor române de peste Carpați. Și în ziua de 14 August, guvernul Ion Brătianu declara război Austro-Ungariei și ordona mobilizarea armatei...

Zarul se aruncase.

Armele urmau să hotărască soarta noastră. După retragerea armatelor noastre Moldova, în Decembrie 1916, s'a constituit, la Iași, guvernul de colaborare Ion Brătianu—Take Ionescu.

Guvernarea istorică dela 1914—1919, a fost întreruptă dela Ianuarie 1918 până la sfârșitul lunii Februarie 1918 (guvernul Averescu) și dela Martie 1918—Octombrie 1918 (guvernul Marghiloman) și apoi de guvernul prezidat de generalul Coandă.

Tratativele de pace de la Paris.

În ziua de 29 Noembrie 1918, s'a constituit guvernul Brătianu, — cel dintâi guvern al României Mari. Ion Brătianu a plecat la Paris, ca să ia parte

la tratativele de pace. El a stăruit ca România să obțină Banatul întreg. Dificultățile ivite, la Paris, cu prilejul acestor negocieri, au nemulțumit pe Ion Brătianu.

Bărbatul de stat român a atras atenția reprezentanților puterilor aliate și asociate asupra marilor sacrificii făcute de România în război și care nu trebuie să fie nescocite, precum și asupra dispozițiilor cuprinse în tratatul de la 4 August 1916, încheiat la București. Tratativele dela Paris — mai cu seamă din cauza opoziției iugoslaviei în chestia Banatului — n'a condus la rezultatele dorite de patriotismul lui Ion Brătianu.

Campania din Ungaria

În 1919, regimul bolșevic s'a instalat la Budepesta și armatele roșii maghiare ne-au atacat. I. Brătianu — cu toată opunerea aliaților — n'a ezitat să atace Ungaria. România nu putea lăsa partea de rest a țării în nesiguranță și la discreția trupelor maghiare bolșevice. Armata noastră a intrat în Ungaria, a distrus trupele vrăjmașe și apoi, în ziua de 3—4 August 1919, și-au făcut intrarea triumfală în Budapesta. România salvase Ungaria de regimul bolșevic și restabilise ordinea în această țară.

Acțiunea guvernului Brătianu, triumfase.

În ziua 27 Septembrie 1919, guvernul Brătianu a demisionat. La 19 Ianuarie 1922 s'a constituit alt guvern, sub președinția lui Brătianu, care s'a retras în 1926. Ultimul guvern prezidat de mult regretatul bărbat de stat, a fost cel constituit în Iunie a. c.

O lacrimă pe mormântul lui I. I. C. Brătianu

Ce idei de îndrumări naționale-culturale se desprind din jertfa omului jertfelor? Iată întrebarea în care amestec în clipa duiosiei și a emoției sfâșietoare gânduri pentru viitorul cultural al acestui neam, scăpat din blestemul robiei milenare prin cel ce, astăzi trece în altă lume pentru a se face una cu pământul țării pe care a iubit-o și din întregirea căreia și-a făcut dogmă de credință. Și dacă în zilele viitoare din aportul politic-social deslegat din mintea și inima românească a marelui dispărut să isvorască credințe pe care le vor mărturisi generații întregi, din sbuciumul sufletului său mare tresar scântele unui crez pentru ridicarea Patriei române prin o cultură împrăștiată cu intrasingență în masele largi ale poporului român

Sunt caracteristice și adânc gânditoare cuvintele cu cari a salutat congreștii culturali în primăvara acestui an, cari cuvinte tresărite din speranțe le-a legat de cele mai mari încredere:

„Vreau să ridicăți pe toți prin carte românească până unde vă împintea dragostea voastră”, ne zice misiunea și instinctul național al marelui dispărut, de care s'a achitat cu prisosință în istoria dezvoltării noastre culturale. Figură reprezentativă în acțiuni și răspundări uriașe față cu tot ce poate să ridice prestigiul și demnitatea poporului român, în cultura lui națională a conceput sămburele inaugurării epocii de fericire, iar prin interpretarea mijloacelor a învins gâtelele ce i s'au aruncat de adversarii săi multipli.

A bluit însă, căci duhul său a știut

fără pereche să îndeplinească datoriile ce le-a avut față cu interesele obștești. Patriot luminat, dat ca pildă de jertfă și obnegațiune în toate instituțiile noastre culturale împrăștiate sub oblăduirea guvernării sale prin toate satle românești, ridicarea poporului până la treptele considerației mondiale avârsat-o cu conștiința plină de speranță.

În anul 1919 din acest oraș în care s'a plămădit germenul unirii, învățătorilor români le-a aruncat cu îmboldire sfântă misiune a deslegării tainei consolidării țării și înfrățirii sufletelor românești. Neînduplecat în urmări de înțelegere, a văzut asigurată existența unirii în muncitorii școlilor cari vor înfrânge bănuielele și vor topi asperitățile

A trecut de atunci atâta vreme! I. I. C. Brătianu, îndrumătorul unui popor în cele mai frământate pagini ale istoriei sale moderne, copleșit de greutatea aruncate de vreme în răspunderea sa, nu mai este.

S'a stins. Lumina a luminat altora dar s'a mistuit pe sine. Învățătorii acestui județ cu frunțile plecate și cu apa ochilor pe obraji îi presar pe mormântul său proaspăt zorile recunoștinței și ale amintirilor duiosae.

Depart de groapă, cu sufletul însă acolo unde să jluște o Țară în rugăciunile lor zic creștinescul salut:

„Dumnezeu neamului să-l albe în șirul vrednicilor muncitori, căci în făptuirea neamului o a săvârșit, și credința o a păzit.

Cristea

Inspector școlar.

Ion I. C. Brătianu și Ardelenii.

A murit cel mai mare român; am pierdut, — într'un timp atât de critic pentru țară, — pe cel mai destoinic cărmăciul al țării; a dispărut cea mai reprezentativă și complexă personalitate politică, ce a avut-o peste tot România mică ori mare; neamului nostru i-a răpit moartea pe cea mai clasică întru chipare prezentă a geniului rasei sale.

Ion I. C. Brătianu a fost cea mai marcantă figură a întreg colțului pământesc, din sud estul Europei. Ca atare a fost considerat și apreciat de străinătate.

Întreaga viața lui a fost un prinos adus pe altarul țării; toată activitatea lui a fost dezvoltată spre binele și fericirea neamului. Pușini muritori au putut avea satisfacția supremă de a vedea reușite atâtea înfrățiri proprii pentru patria sa, cum i-a hărăzit Pro-nia acestui bărbat de stat providențial. Aceste succese i-au asigurat lui Ion I. C. Brătianu o nemărginită considera-țiune, — și i-au pus baza unei auto-rități fără asemănare. Personalitatea sa strălucea ca un soare, în razele căruia dispăreau figurile de toate zilele.

Toate evenimentele mai însemnate din ultimele decenii ale vieții noastre de Stat, sunt legate de acest nume. Dela 1914 încoace întreg edificiul Statului nostru se răzima pe umerii acestui uriaș.

Dibăciei lui diplomatice, avem să-i mulțumim conducerea politică din vremea neutralității, încât nici adversarii lui politici și nici corpul diplomatic al puterilor centrale nu a știut, decât în ultimul moment, care e hotărârea definitivă a țării. În deosebi, al lui Ion I. C. Brătianu este meritul intrării României în război, contra puterilor centrale și politiceii lui avem noi să-i mulțumim cu vecinică recunoștință, eliberarea noastră.

Cel mai important eveniment în istoria de până azi a țării și neamului nostru: înfrățirea României Mari, este legată de numele marelui Ion I. C. Brătianu.

Aici să ne oprim puțin, pentru că tocmai noi românii de dincoace de Carpați suntem beneficiarii direcți ai acestei grandioase opere istorice, care se numește România Mare.

Adoratorii și adversarii lui Ion I. C. Brătianu, recunosc, deopotrivă, că defunctul a fost un bărbat de stat cu vederea clară și cu viața tare și hotărâtă; a fost o personalitate de-o anvergură, ce iese din cadrele comunei. Pentru cele mai complicate și periculoase situațiuni, interne ori externe, el găsea totdeauna soluții salvatoare.

Noi ardelenii, jertfe ale unei culturi bastarde; înzestrați cu un bagaj politic provincial; necunoscători ai vieții politice a vechiului regat, ne-am prezentat la București. În astfel de condiții nu am fost în măsură de a înțelege luptele politice de acolo, și repede ne-am pierdut capul în largul libertăților abia visate. De aci provine mulțimea de greșeli făcute. Oscilând între partide, neorientați și nehotărâți, am ajuns repede de ocară. Desamăgiți cei ce ne credea „salvatori” ne-au întors spatele. Am fost ironizați, ni s-au dat lecții de toate felurile și la toate ocaziile.

Mulți dintre ai noștri au ajuns în tabăra peneșitorilor profesionali ai eliberatorului nostru, intrând în corpul cărtitorilor neputincioși și profanând idealul realizat.

Dacă cei ce l-au cunoscut pe Ioan I. C. Brătianu, români ori străini, l-au apreciat, — dice tocmai din șirele noastre, ale românilor desrobiți de către tețelepciunea lui, — trebuie să se recruteze grosul adversarilor politici?

Da, blăstămul stării noastre sufletești, nu ne lăsat să ne înălțăm către oamenii de avânt, ci ne-a coborât între cei ce se târăsc pe pământ, între răutăcioși incapabili și bârfitori, mai apropiați de starea sufletească a unui subjugat chinat. Am fost capabili mai curând de ură și pizmă, decât de avânt și generozitate.

Marele Ion I. C. Brătianu pleacă dintre cei vii, în toată unor nesăbuite agitații, ale adversarilor lui politici, cu sufletul îndurerat de a nu fi putut înblânzi pe ardelenii eliberați de politica sa.

Noi cei ce i am înțeles și apreciat încă în viață calitățile extraordinare ale marelui dispăruit, știindu-l în fruntea partidului, din care facem parte am fost, poate mai mândri și mai încrezuți decât adversarii noștri. Mândria partidului nostru și a țării, Ion I. C. Brătianu acum a dispărut, și cu

toții-aderenți ori adversarii politici vom simți lipsa lui.

Durerea care o simte țara întreagă, trebuie să ne apropie în jurul cosciugului lui.

Veniți prieteni și adversari, veniți voi toți, ardeleni să plecăm genunchul în fața memoriei marelui dispăruit, care a fost o glorie a neamului și a țării. Ridicați către cer o caldă și sinceră rugăciune pentru odihna sufletului celeimai strălucite figuri istorice ce-a avut-o neamul nostru. Luați pildă de patriotism dela defunctul Ion I. C. Brătianu. Să nu vă cuprindă desndejdea, ci oțeliți-vă sufletul la gândul că neamul nostru a fost capabil de a avea un fiu atât de ilustru, și că geniul bun nu-l va părăsi nici în viitor.

Faceți toate acestea voi toți ardelenii, căci așa vă cinstiți pe voi înșiși-vă.

De pe acum Ion I. C. Brătianu aparține istoriei numele lui va fi sfânt în a noastră și a generațiilor viitoare.

Memoria marelui Ion I. C. Brătianu să fie în vecii vecilor binecuvântată.

A. M

Ai guvernat țara cu mintea disciplinată a unui inginer genial.

Ti-ai iubit neamul din adâncul sufletului tău curat. Binecuvântată fie-ți memoria în vecii vecilor!

Inginer Paul Răzvan.

Ion I. C. Brătianu și cultura românească.

Cu cât va trece vremea și vor amuși patimile, în largă perspectivă istorică, va crește uriașa personalitate lui I. I. C. Brătianu.

În cadrul restrâns al acestui articol voi căuta să schizez unele legături ale lui Brătianu cu viața noastră culturală. Dintre creațiunile lui cea mai importantă e fără îndoială „Fundatia culturală Ion Brătianu”, fondată de Ionel Brătianu în amintirea tatălui său, cu ocazia comemorării din 1921. Din fondurile acestei fundații s'a tipărit volumul memorativ „Ion Brătianu”. Această instituție are de scop să înlesnească tipărirea de cărți istorice mai ales relative la epoca de regenerare a României. Din inițiativa ei a pornit anul acesta comemorarea lui N. Bălcescu.

Dar Ionel Brătianu a lucrat și în altă direcție pentru cultura românească. Pentru cunoașterea mai largă a împrejurărilor istorice în care s'a petrecut războiul din 1877, Ionel Brătianu a organizat ciclul de conferințe ce s'a ținut în primăvara anului trecut la Ateneu. Au vorbit atunci mai mulți fruntași ai partidului liberal care au arătat starea intensă a țării la 1877, organizarea armatei și răsunetul pe care l-a avut acest război la Români din Ardeal, Bucovina și Basarabia.

Ionel Brătianu însuși a ținut trei conferințe tratând despre „România și chestiunea orientului.” Era cele dintâi conferințe literare ale sale și în introducere el spune aceasta: „Sunt în totdeauna momente delicate pentru un debutant. Ele sunt cu atât

mai grele, cu cât debutantul este cu părul alb. Fiindcă trebuie să vă mărturisesc că este prima mea conferință la care mă încumet.” Aceste conferințe au format volumul „Războiul Independenței” de unde extrag rândurile de mai sus.

În toamna anului 1926, în marele congres ce se ținea la București, Ionel Brătianu preciza marea direcție pe care trebuia s'o urmeze partidul său. Politica cea nouă care se impune de-acum înainte el o formula precis, politica culturii.

Incurajat de cei mai reprezentativi fruntași ai vieții noastre culturale Ionel Brătianu arăta că trebuie să dăm de-acum încolo toată atenția acestei probleme de ridicare culturală a neamului românesc.

Sprișnitor al cultului românesc, Ionel Brătianu asista la donarea muzeului Simu către Stat. aceasta cu o săptămână numai înaintea morții lui. El însuși dăruia statului neprețuite tablouri de mari pictori străini și români.

Iar cu ocazia congresului presei latine Ionel Brătianu a ținut cea entuziastă cuvântare în care preamărea democrația latină și spiritul de ordine al națiunilor neo-latine.

În conacul lui dela Florica Ionel Brătianu a trăit înconjurat de toate amintirile unui mare și glorios trecut. Era un iubitor pătimaș al istoriei noastre și din cercetarea ei a scos toată suferința și nesfârșita iubire de țara aceasta și de acest pământ, cu care se înfrățeste astăzi el, marele sfetnic credincios a trei regi, Ionel Brătianu. prof. Ed. I. Găvănescu.

Ion I. C. Brătianu desrobitorul

Coasa nemiloasă a morții, își urmează opera sa blestemată; după marele Rege care a fost Icoană sfântă a iubirii de țară, ea taie înainte de vreme firul unei vieți, care era marea noastră nădejde și care dincoace și din cole de graniță era simbolul netăgăduit al puterii și al făgăduințelor neamului nostru.

Fiu și urmaș politic al democratului vizionar care în o luptă de jumătate veac a îndrumat destinul poporului român, realizând unirea Principatelor, Dinastia, Independența și Regatul, Ion I. C. Brătianu adus mai departe, până la înfrățire deplină, opera începută de părintele său.

A învățat să-și iubească neamul și să-l vrea mare și puternic de la oameni ca Rosetti, Cogălniceanu, Stătescu și Sturdza și a disciplinat această iubire adăpându-se la cultura plină de nobile idealuri a poporului francez.

A luptat cu credință nestrămutată o treime de veac în serviciul acestor idealuri și lasă azi o Românie Mare în care privelegiilor a rămas numai o o tristă amintire și în care țărani și proprietari al pământului țării sale și, prin votul obștesc, stăpân pe destinele lui.

Ion I. C. Brătianu nu a fost numai un mare patriot, el a avut darul omului de stat care cu spirit profetic și neșovăitoar o ia înainte evenimentelor.

El inaugurează îndrumarea partidului său spre democrația nouă, atrăgând la sine și dând loc de cinste la conducerea țării acelei tririmi conduse de Morțun, Radovici și Diamandi, cari la îndemnul lui părăsise drapele roșu al socialismului internațional pentru a se înrola sub cutele tricolorului, și a înfrății numai în câțiva ani democratizarea țării prin votul obștesc și improprietățile țărânelor.

Scrisoarea lui din Septembrie 1913, adresată Regelui Carol, în care enunță principiile acestor două reforme, constituie dovada cea dintâi a intuiției sale profetice.

Un an în urmă în Septembrie 1914 Ion I. C. Brătianu semnează pe propria lui răspundere documentul care ne leagă soarta de aceea a puterilor Antantei, legătură din care prevedea că eși înfrățirea întregii neamului și izbăvirea miraculoasă a visului nostru de veacuri.

Șase ani mai târziu el refuză, în numele țărănilor dinăuntru și dinafara granițelor să-și pună semnătura pe actul care a lăsat afară din hotarul țării frații din sângele nostru, suflete din sufletul nostru. Viitorul va arăta mai curând sau mai târziu că profetul năzuințelor neamului nu a greșit nici de astă dată.

Ion I. C. Brătianu a fost sfetnicul credincios al regilor, a fost făclia îndrumătoare a idealului național, a fost straja înțeleaptă a Dinastiei și a drepturilor poporului.

Plângeți țărani români pe omul care v'a iubit și v'a înălțat, care s'a încrezut în voi și a suferit alături de voi martirul pentru liberarea și unitatea noastră.

Ingenunchiați în fața altarului și ridicați rugă ferbinte celui a Tot-Puternic să-l primească la dreapta lui în rândul mucenicilor iubiți de Dănsul.

Inginer S. Mateescu.

Comemorarea școalelor.

Sâmbătă Dimineața în toate școalele din Arad s'au ținut cuvântări prin care au fost relevate personalitatea și meritele deosebite ale Defunctului.

La liceul Moise Nicoară au vorbit: profesorul Ed. Găvănescu și directorul Crișan; la liceul „Elena Ghiba Birta” D-ra E. Damian, la școala superioară de comerț profesorul Cristea Marcov; la liceul romano-catolic directorul Fischer și profesorul Al. Constantinescu.

După ploasele prăznuirii, școalele au suspendat orice activitate.

Din ce cauză a murit I. C. Brătianu

Cum a evaluat boala.

Numele de amigdalită, care s'a dat boalei în primul comunicat, nu corespunde realității. S'a spus amigdalită, pentru că era vorba de o inflamație în faringe.

În realitate, medicii și-au dat seama de la început că este o infecție foarte virulentă.

Primul început al boalei nu se deosebea întru nimic de amigdalitele obișnuite. Premierul avea dureri la înghițit, febră până la 38 grade, o senzație de boală. Examenul gâtului a arătat că e vorba de o inflamație a amigdalelor. S'a instituit tratamentul obișnuit.

Foarte curând s'a văzut însă că nu e vorba de o amigdalită curentă. La această boală, temperatura se urcă foarte mult, poate trece chiar de 40 de grade și totuși starea generală nu este prea rea.

În cazul lui Ion Brătianu, situația era inversă. Temperatura se menținea în limite moderate — 38 grade, cel mult 39, — dar starea generală era foarte rea și inflamația locală progresa foarte repede. Nu numai medicii erau îngrijorați, ci și familia.

D-na Elisa Brătianu, soția celui dispărut, era foarte neliniștită, pentru că, deși profană în ele medicinel, vedea că situația se agravează mereu.

Rezultatul examenului Bacteriologic

Când s'a observat evoluția „amigdalitei”, s'a decis să se facă un examen bacteriologic al infecției. S'a scos puțină secreție de pe amigdale și s'a trimis la laborator. Acolo s'a constatat repede prezența microbului numit streptococ.

Această constatare a produs o adevărată consternare printre medici.

Infecțiile purulente obișnuite pot fi produse de două feluri de microbi: de stafilococi, ori de streptococi. Și unii alții sunt microbi în formă de punct; la stafilococi aceste puncte sunt așezate în grupuri (staphylon pe grecește înseamnă strugure), pe când la streptococi, punctele sunt așezate în formă de lanț.

În afară de această deosebire morfologică mai există și o deosebire însemnată în ce privește virulența lor. Stafilococii sunt foarte răspândiți și sunt mult mai puțin periculoși, pentru că infecțiile produse de dânsi sunt mai puțin grave.

Streptococii sunt foarte virulenți și infecțiile lor sunt de o gravitate deosebită. În special gravitatea este mare când infecția se produce într'un loc propice dezvoltării lor, cum este regiunea amigdalelor.

Amigdalele sunt ca un fel de burete, care suge infecția. În ele și în țesutul învecinat, infecția se poate împrăști cu o repeziciune uimitoare.

Simptome clinice alarmante.

Cum am spus rezultatul examenului bacteriologic a produs consternare printre medici. Dar și fără acest examen, chiar numai simptomele clinice erau de natură să sperie pe cei cari căutau pe premier.

Căci până să vie rezultatele inflamației progresase atât de mult, în cât dăduse loc unei complicații dintre cele temute: *edem al glotel*. În țesăturile rare din întreaga regiune se strânge un lichid seros, care face să nu mai poată funcționa căile respiratorii. În special, epiglota, capacul care acopere

intrarea în laringe, se tumefiază foarte ușor. Cum această intrare este foarte îngustă și mai strâmtă și de coardele vocale, cari nu lasă de cât o crăpătură de câțiva milimetri, se înțelege că o umflare în acel loc poate produce cu ușorinfă asfixil.

Acesta a fost cazul la primul ministru în ziua de Miercuri dimineața pe la orele 6,10 edemul progresase atât de mult, în cât respirația devenise imposibilă, asfixia amenința pe bolnav.

O i intervenție eroică.

În fața acestei situații atât de grave medicii au recurs la un mijloc eroic: *s'a decis intervenția chirurgicală numită trachentomie*. Bolnavul ne mai putând respira pe cale naturală, se face o tăietură în gât, până în trachee, sub laringe și se introduce o canulă prin care intră și ese aerul.

Această operație era foarte curentă în trecut, când din cauza anginei difterice, primejdia sufocării venea mai des. Generațiile mai vechi de medici, mai ales medicii de copil, aveau multă îndemnare în executarea acestei operații cu adevărat dramatice.

Astăzi operația se face rar în cazuri cu totul deosebite, cum a fost al lui Ionel Brătianu. Primul-ministru a fost operat de către d. prof. dr. Angheliescu, asistat de prof. Mețianu, laringolog.

După ce s'a făcut operația, situația premierului a fost pentru un moment, ușurată. Bolnavul se sufocă, se zbate după aer și simte ultimele minute ale vieții; când l se introduce canula în trachee, în același secundă el face o inspirație adâncă, zgomotoasă, care este salvarea lui și e auzită ca o muzică cerească de medicul operator, care știe că a salvat viața în ultima secundă.

O astfel de ușurare s'a putut constata și la Ionel Brătianu. Imediat după operația de trachentomie.

Din nenorocire însă, ușurarea n'a fost decât momentană. Piedica în respirație nu mai exista, dar boala își continua vertiginos drumul. Pe când edemul creștea, pe când umflătura se întindea spre exterior și se putea vedea chiar din afară, unele incidente frecvente în primele ore după trachentomie, au pus de câteva ori în pericol viața bolnavului.

Tracheea nu suportă un corp străin — canula — în ea. Bolnavul tușește și mucoasa trachei formează flegmă, care este eliminată prin canulă. Și foarte des, canula se astupă. E nevoie să fie curățată imediat, ba chiar uneori să fie schimbată. Ceea ce a fost cazul și la primul ministru.

Către seară, prima canulă a fost scoasă și s'a pus alta mai largă.

Iar între timp, infecția streptococică progresa mereu, mereu. Fie că s'au revărsat chiar streptococi în sânge nu știm dacă s'a făcut o cultură a sângelui — fie că numai toxinele produse de acest periculos microb otrăveau organismul, în cursul zilei s'a văzut și funcțiile vitale ale organismului erau în mare scădere.

Plusul repede, 120, apoi, 130, apoi 140 slab.

Rinichii nu mai funcționau. Nici măcar prin sondare nu s'a putut obține urină.

Către seară medicii au văzut că primul ministru e pierdut și că numai prin minune o nouă intervenție ar pu-

tea da o slabă rază de speranță. Și ei n'au vrut să renunțe nici la această slabă speranță.

A doua operație

Pe la orele 9, d-rul Traian Nasta, cunoscutul chirurg, a fost chemat la bolnav și însărcinat de medicii curanți — profesorii Angheliescu, N. Gh. Lupu — să facă o nouă intervenție.

De astă dată s'au făcut largi incizii externe în gât, ajungându-se până la ganglionii din regiunea cervicală. S'au găsit câțiva ganglionii cu puncte de puroi, cari au fost deschiși sau extirpați, și s'au pus drenuri în profunzime.

Între timp, nici medicina internă nu lăsa nimic neîncercat pentru salvarea bolnavului. S'au făcut injecții cu ser antistreptococic, cu oleu camforat, s'a dat digitală etc.

Noaptea, bolnavul, care din cauza tracheotomiei nu mai putea vorbi, a cerut o hârtie și a scris că îi e sete. I s'a dat pe cale artificială, ceaiu cu rom.

Văzând de d. dr. Angheliescu, care

tot timpul a veghiat la patul lui, premierul a scris:

— Nu ești emoționat!

Un fenomen de ușurare

Pe la ora unu noaptea, bolnavul a început să transpire.

Se părea că acest fenomen este favorabil, pentru că pe calea transpirației se pot elimina din corp toxinele cari în mod normal se elimină prin rinichi. Dar nici aceasta n'a folosit. *Era o sudoare rece, prevestitoare a începutului agoniei.*

Medicii au prescris sticle cu apă fierbinte la picioare și au început să ajute respirația prin baloane de oxigen.

La această oră, d. George Brătianu, fiul premierului, a sosit din Iași la căpătâiul tatălui său.

Agonia

La ora trei dimineața, medicii adunați în consult, au declarat că orice tentativă e de prisos și au anunțat familia că până în câteva ore catastrofa va avea loc.

La ora 5, primul ministru a intrat în agonie. La ora 6 și trei sferturi el și-a dat ultima suflare.

(După Dimineața.)

Ion I. C. Brătianu

la moartea regelui Ferdinand
Fragmente din discursul pronunțat
la comemorarea fostului rege

„În numele Guvernului cu Țara întreagă de astăzi și de mâine, mă închin cu evlavie și recunoștință în fața memoriilor primului Rege al României întregite.

„Nu ne este dat nouă, contemporanilor să așezăm acum în înfățișarea ei definitivă marea această domnii. Ea își va dobândi, în istorie; întreaga ei strălucire și adevărul ei înțeles deslușit prin trudele și aspirațiunile milenare ale neamului nostru!

„N-eara fost dat însă nouă, care în orice împrejurări ne socotim în serviciul celui ce poartă Coroana și cărora ne-a fost îngăduit să-l apropiem în clipele celea mai hotărâtoare, să ne putem mai împede de seama de virtuțile omului pe care s'a întemeiat opera marelui Săveran.

„Simțământul datoriei, până la cea mai desăvârșită jertfă de sine, dragostea de Țară, mai presus de orice altă grijă pământească, bărbăție neînfrântă în timp de război, înțelepciune blândă în timp de pace, credință, înaltă pricepere a tuturor aspirațiunilor naționale și a tuturor suferințelor sociale, au fost însușirile temeinice ale Regelui, cărui România în dorește unitatea națională și reformele democratice care îi asigură roadele.

„Grăile și aspirațiunile, trudele ca și bucuriile, tot ce muncește laolaltă sufletul unui popor trezește conștiința lui și cu dânsa solidaritatea din care isvorăsc puterile naționale.

„Mai viu însă decât oricare altă, durerea comună poate încheia asemenea solidaritate; fie ca sub stăpânirea ei, ca un suprem omagiu către Marele Rege, să strângem rândurile noastre pentru a înfrunta, în liniște și cu bine, datorile poruncitoare ale viitorului.

„Nu pot sfârși aceste cuvinte fără a exprima cu nestăpânită emoțiune durerea noastră adâncă, atunci când ne despătim de Săveranul înțelept și bun care, în marea dar prea scurtă Lui Domnie, ne-a cinstit, pe colaboratorii mei și pe mine, cu atâta încredere și ne-a îngăduit să-i stăm alături în cele mai de cumpănă și hotărâtoare vremuri.”

Regența și

Ion I. C. Brătianu

Cu prilejul solemnității depunerii jurământului noului guvern, I. P. S. Sa Patriarhul Miron Cristea, în numele Înaltei Regențe, a rostit următoarele cuvinte:

„După nenorocirea ce Țara Românească a avut de îndurat prin pierderea celui mai mare Rege, — Dumnezeu în orânduirea lui, ne-a dat o nouă și mare lovitură, luând dintre noi pe una din cele mai mari figuri politice ale României contemporane.

Istoria nepărtinitoare va așeza alături de marea figură a lui I. C. Brătianu pe a fiului său, care a prezidat întregirea neamului. Rog pe Dumnezeu ca în aceste clipe solemne să coboare asupra tuturor conducătorilor țării noastre duhul înțelepciunii și al înțelegerii ca prin eforturi unite să putem cel puțin în parte împlini golul lăsat prin pierderea lui Ion I. C. Brătianu.”

Ultimele cuvântări ale marelui român

Ultimele discursuri ale marelui român Ion I. C. Brătianu, printr'o providențială evidență, au avut în ele un caracter de măreție, și de oratorie dincolo de rivalitățile politice, cari pot fi socotite ca un semn cersesc. El a vorbit la muzeul Simu, pentru a arăta cum se pot uni sufletele în fața marilor opere ce ajută progresul unui neam; iar la inaugurarea Palatului Crucel-Roșii, el a vorbit de generositatea sublimă ce unește sufletele în fața durerilor omenești.

Două mari cuvântări cari i-lustrează o viață de bunătate, închinată marilor nevoi naționale.

Cetiți și răspândiți ziarul

„Tribuna Nouă”.

ION I. C. BRĂTIANU

în Munții Apuseni

de TRAIAN MAGER prof.

Cine era misterioasa pereche de boeri români, „D-I și D-na Ionescu“, cari în vara anului 1907 cutreerău în ascuns Munții Apuseni?

După 14 ani în țara lui Iancu, desrobă. În 1924, I. C. Brătianu conduce pe Regele, întregitor de neam în Munții Apuseni.

După cât știu eu, I. C. Brătianu a fost de trei ori în Munții Apuseni: întâiu la 1907 — încongnito — întovărășit de doamna Eliza Brătianu, când au vizitat și Ghețarul dela Scărișoara; la 1921, cercetând și tradiționalul „târg“ depe muntele Gâina, — și mai pe urmă la 1924, când împreună cu gloriosul Rege Ferdinand, și-au făcut intrarea triumfală în Țara Moților, sărbătorind o sută de ani dela nașterea Regelui neincoronat al munților, — Avram Iancu.

Ca strigoii al acestor munți, — cum mă numesc localnicii — nu se putea să nu-l întâlnesc aici, pe acel care a adorat cu atâta pasiune zările înalte, încât odată, la 1921, a petrecut singur o zi întreagă în piscul Gâinii admirând grandoarea fără seamăn a cetății Munților Apuseni.

Cum a iubit I. C. Brătianu muntele și impresiile sale din întâia călătorie întreprinsă în Țara Moților, — lasă să se judece din înșămnările proprii ale marelui dispărut, pe care le-a dedicat fiului său, George. (Citez din: Ioan I. C. Brătianu: Din Țara Moților. Bc. 1924.)

I. C. Brătianu și cultul naturii

„Din copilărie m'a stăpânit întotdeauna dorul atavic al munților și îndeosebi acela al Carpaților noștri. Curge doar în vinele mele sângele bătrânilor pribegi din codrii munților Oltului și ai Argeșului, și sunt nepotul bunicului Dincă, acela care părăsea mânoase moșii dela câmpie, simțind că se usucă și pierde, departe de munții strămoșești.

Din înălțimile lor evocatoare, mai împede și mai impunător ca de oriunde, mi s'a arătat unitatea țării și a neamului nostru, și din orice călătorie pe culme, m'am reîntors cu dorul sporit al integrității lor. Privind din crestele hotarului, nu știai în care parte e țara mai românească; iar linia odioaselor mușuroale de beton, care le spurca seninătatea și însemna granița veche, înfrunța dureros respectul datorit naturii și revolta adânc simțul de dreptate.

Nici odată nu mi-a răsarit mai strălucită viziunea realizărilor naționale, decât de pe înălțimile de peste 2000 de metri, când în nopțile înstelate de vară, ascultam șoaptele neîncetate ale tovarășilor de drum, în jurul jeratecului pălpând.

La anul 1907, „D-I și D-na Ionescu“ în Munții Apuseni

De la Suceava și până la Cerna, nu-mi rămăsese culme mai de seamă necercetată; iar pe Negoi, pe Retezatu, pe Parângu, pe Piatra Craiului, pe Ceahlău, m'am suit de câte două trei ori. Ba am încă azi de gând, dacă va voi Dumnezeu, să mă reîntorc pe vârfurile lor.

Cunoșteam astfel toți munții grași vechi, dar nu văzusem pe cei

Apuseni, decât sub formă de siluete aburii, la zarea priveliștelor care se desfășurau, în fuga trenurilor din Ardeal.

Și totuși aveam dor mare și vechiu să mă apropiu de ei, ca de un monument sfânt de evlavie națională.

De mic copil, numele lor răsunase la urechile mele cu epopea slăvitului lor trecut.

„Lesne se poate înțelege ce dor mă trăgea spre munții Apuseni și cu ce sentimente pornii spre dâșii, împreună cu soția mea, după o viață de om de așteptare, în 1907.

După un popas în Sibiu și după ce proslăviam la Alba umbră lui Mihai Viteazul și martiriul lui Horia, plecaram în automobil prin Zlatna la Abrud și la Câmpeni.

Natura și oamenii răspundeau așteptărilor noastre. Falcina înfățișare a bărbatilor și mândra frumusețe a femeilor se potriveau cu priveliștea. Ne bucuram de vederea portului lor, a mersului lor legănat, de auzul graiului lor ca și de marea munților cu creste semețe și cu băi de aur, și de limpezimea apelor cu paturi de pietre sclipitoare.

Automobilul nostru alerga pe drumul de țară, în jurul căruia se petrecuseră cele mai strălucite lupte ale lui Iancu și ale tovarășilor săi contra sângerosului Hatvany. La Abrud și pe înălțimile din dreapta și din stânga, la Roșia și la Cernet, se desfășuraseră feroasele drame și vitejeștile izbânzi, care ne cutremuraseră și ne înălțaseră sufletele în copilăria noastră.

Din Abrud până în munții Bihorului tot locul e sfințit de bărbăția neînfrântă a Moților, dar adevăratul lor cuib începe la Câmpeni.

La casa lui Iancu în Vidra de Sus.

După o noapte de odihnă relativă la otelul-han al acestui orașel, disdimineață ne îndreptarăm mai întâi spre Vidra și intrarăm în casa lui Iancu, modestă, albă, cu obloanele închise, la margina drumului pe care nefericitul erou, în ultimii ani ai vieții sale, umbla cântând din fluer și cu mințile pierdute.

El, ca și Horia fusese victima încrederii sale în Împărat, dar mai puțin îndurător decât nervii de oțel ai sublimului iobag, creierul cărturarului, nu rezistase trădării habsburgice.

În satul lui Horia, la Albac.

A treia zi după o nouă noapte în Câmpeni, plecaram spre satul lui Horia, la Albac. Aci, ne oprirăm în dreptul bisericii de lemn, întocmită din grânzi și bărne groase, de câte 8 metri lungime, și cu un turn înalt ca de cetate. Pentru a pătrunde într'însa ne venim în ajutor un tânăr teolog, pe care îl atrăsese sgomotul motorului.

Când îl arătarăm mîrarea noastră de a vedea că alături, la câțiva pași numai, se ridica o a doua biserică de zid și îl întrebaram de rostul ei, el ne răspunse că biserica de lemn data din veacul XVIII, iar acum glăduindu-se alta de zid, mai mândră (?), autoritățile reclamau distrugerea celei dintâi, de teamă de foc, și, de aceea l-se și hotărâse desfacerea și vânzarea ca lemn vechiu. Dar prețuirea prea scumpă după gustul mușterilor, o scăpase până atunci de desființare.

Ne dureau în suflet să aflăm că acel locaș, în care serugaseră și se împărțiseră Horia și vrednicii lui tovarăși în clipe hotărâtoare, era să piară, și, îl părăsirăm cu truda în minte, cum l-am putea salva și transporta la Florica, reclădindu-l acolo în memoria eroicilor Moți.

Spre Scărișoara.

Munții de acest gând pornirăm mai departe, la grota de ghiață din Scărișoara.

Drumul muntos și pitoresc era foarte anevoios și automobilul nostru era primul care se încumentase să pătrundă până în acele funduri ale tinutului Moților.

La dus, merse el cum merse, dar la întoarcere pe un povârniș, în marginea unei răpe, o falsă mișcare a mecanicului franse diferențialul, și fu să ne prăvălească în prăpastie, dacă în repede-l fugă înapoi, trăsura nu s'ar fi isbit de un copac și nu s'ar fi proptit întrânsul.

Lasând-o în nemișcare și în neputință, făcurăm câțiva kilometri pe jos până în Albac, de unde, cu ajutorul unui învățător îndatoritor trimiserăm două perechi de boi ca să tragă a doua zi automobilul până la Câmpeni; iar pentru noi găsirăm o brișcă cu doi cai, care ne duseseră la conacul nostru din ajun chiar în aceeași noapte.

Biserica lui Horia, mântuită dela pîiere, este transportată peste graniță, la Florica.

Pe când se preparau boii și caii, stăturăm la cină la învățător, cu dânsul și drăguța sa soție, cu preotul din sat și cu tânărul teolog, cunoștința noastră de dimineață. Dela ei căutarăm să aflăm amintirile rămase dela Horia în localitate, și să chibzuim cum am putea scăpa biserica de distrugere. Cu ajutorul preotului și al învățătorului puserăm lucrul la cale și mulțumită lor o cumpărarăm în cursul toamnei și aflarăm pe meșterul Nicolae din Sohodoi, care se însărcină cu desfacerea și reclădirea ei. În timpul iernei ea fu transportată pe sâni o sută de kilometri până la calea ferată din Turda, și, de acolo, fiind dată lungimea grinzilor, în vagoane speciale la Florica.

Pe când trenul care o ducea sosise la Pitești, autoritățile maghiare se emoționară de caracterul încredințat, ce putea lua actul nostru de pietate, și făcură, spusu-mi-s'a, o târzie și neisbutită încercare de a-l împiedeca.

Curând după biserică, veni și meșterul Nicolae însoțit de trei tovarăși dulgheri, unul și unul de voinici, cel mai mic avea 1 m. 90.

Ei ridicară clădirea în parcul din Florica, pe dreapta tapșanului, pe a cărui stînga se înalță capela de piatră cu mormântul lui Ion C. Brătianu și complectară astfel pe dealul Piteștilor comemorarea renașterii românești din tot cuprinsul Carpaților.

Îndărăt la Câmpeni.

Noi, din Albac, ne întoarșerăm la conac; iar în urma noastră, a doua zi, veni și automobilul, dar rușinos, cum apar asemenea trăsuri când sunt trase de boi, și într-o stare care ne silea pentru reparații, să prelungim cu trei zile șederea noastră la Câmpeni.

Nu m'am mai întors până azi la Sohodoi și nu știu dacă aș regăsi impresiunea de atunci, dar am plecat de acolo cu convingerea că în el se află cele mai frumoase femei, cu ținuta lor mândră și elegantă.

La otelul-han la care stam, ne coborâsem sub numele de D-I și D-na Ionescu, dar pe când lucra la reparație, mecanicul automobilului spusese ferarului care îl ajuta, cine suntem, și, ca orice știre, aceasta se răspândise repede în micul orașel.

După 14 ani, la Tebea; anul 1921.

M'am reîntors în munții Apuseni peste 14 ani, după ce prin mari și cumplite jertfe, ostașii Regatului român făcuseră să rodească în plin, tot sângele vărsat în veacuri pentru apărarea națională.

Țara moților devenise astfel ținut al României Mari, cum știam de totdeauna, cu atâtea alte generații, că era să fie, dar nu îndrăzneam să sper că o voi vedea.

La Brad și la Abrud, popor numeros și călduros ne ură bună venire mie și tovarășilor mei de drum, și de muncă, ca unor frați cu drag regășiți. Bătrânul Corcheș nu mai era printre cei vii, dar în gândul și în cuvintele noastre ne reaminteam cu recunoștință luptele sale și alor săi.

La Tebea, unde a început revoluția Moților, în fața bisericii la umbra uriașului gorun sădit de Horia, ne închinaram la mormântul lui Iancu. În rând cu bătrânul stejar creștea un tânăr și falnic lăstar plantat de Regele României Mari, iar lângă mormântul altădată singuratic, odihneau rămășițele ostașilor căzuți la Halmagiu pentru întregirea neamului și în jurul lor, în curtea prea strâmtă a bisericii, mulțimea asculta cu însuflețită evlavie cântările de binecuvântare ale preoților și cuvântările de preamărire ale fruntașilor ei.

Când l-am văzut pe Ion I. C. Brătianu la „târgul“ din Gâina.

În 19 de Iulie 1921, preziua „târgului“, se aștepta și sosirea ministrului Brătianu. Putea înaltul oaspe prea bine să rămână până a doua zi jos în Vidra, așa cum de obicei fac orășenii neîdeprinși să doarmă noaptea sub cerul liber, însă Brătianu a preferat să petreacă noaptea sub cort și nu s'a folosit nici de baraca ce o ridicaseră de cu vreme organele silvice acolo.

Ajunsesem și eu de cu seară pe Gâina, cu tovarășia obicinuită de munteni de pe valea Crișului Alb și, cum nu aveam cort, ne-am așătat un foc strășnic, să ne ție până dimineață, cam la vre-o 30 pași mai jos în pădure. Căraseră ai mei și îngrămădișeră peste oaltă nește pahul uscați de fag, de ieșeau flăcările de par'car fi arzând o casă. Am desfăcut merindele și după ce ne-am ospătat, de multă voe bună, s'au pus ai mei pe ho-ite.

În vremea ce eu plecasem „prin vecini“, să văz de cunoscuți, un agent crezând că e în asentimentul domnului ministru, se căznea să-mi împrăștie oamenii deacolo cu foc cu tot. Observând mai apoi aceasta, domnul ministru, nunumai că l-a ogoiat din hiperzel, ci a trimis vorbă prin un altul, să cânte numai oamenii mai departe.

A doua zi, umblând singur prin târg, l-am văzut cumpărând o coră de „moacre“ dela o bulzeșteancă, „moacrele“ (cireșe) sunt specialitatea acestui târg, nu numai prin calitatea lor escelentă, ci și prin faptul, că aici se coc târziu în vară, când în alte părți de mult au trecut.

I-o plătise și voia să plece, dar moața, nu lăsa coră. „Ți-o plătesc? lele.“ „N'o vând domnule.“ Și a trebuit să plec fără cireșe.

Și a treia zi, Brătianu a rămas tot în munte; spunea un pădurar că sta singur colcat pe pajiste, cufundat în contemplare. Din memorie citate mai sus putem ușor înțelege starea lui sufletească din acele momente de reverie.

A fost un mare iubitor al acestor locuri și oameni, cari l-au încălzit tinerețea, și a fost fericitul, căruia destulul i-a hărăzit puțința să-și vază visul împlinit.

Ultima oră.

Telegrame de condoleanțe din orașul și județul Arad.

Doamnei Eliza Brătianu.

București

Cu resignare în fața destinului care a aruncat vâlul negru peste Națiunea întreagă, în numele organizației liberale din Sâmbăteni exprim condolențele cele mai sincere

Preot Felnean

Doamnei Eliza Brătianu.

București

Pe mormântul celui mai mare Român lacrimi depunem, iar în durerea nemărginită, consolare Vă fie, că sufletul marelui dispărut făclie eternă va rămâne Neamului românesc.

Preot Ardelean
preș. org. liberale
Micălaca

Curtici.

Familia I. C. Brătianu

București.

Consternați de pierderea neașteptată a marelui bărbat de Stat, participăm din tot sufletul la doliul întregului neam românesc. Tristul eveniment, ne oțelește și mai mult în lupta pentru păstrarea integrală și fără preget a grandioasei sale moșteniri: România-Mare.

În numele sectoarelor dela Frontiera de Vest

Doctorul Adam Iancu
Deputat de Arad.

Bărzava.

Familia Brătianu, București

Organizația Partidului Liberal din comuna Bărzava cu fruntea plecată înaintea sicriului în care odihnește corpul neînsuflit al încontestabilului Părinte al României întregite, cu o slabă mângăere rugăm a primi expresiunea adânc simțitei noastre dureri și condoleanțe.

Președinte Pleșu, deputat.

Vintilă I. C. Brătianu Președintele Consiliului.

Organizațiunea partidului Național-Liberal din județul Arad crunt lovită de pierderea pe care odată cu neamul nostru întreg o suferă partidul însuși prin trecerea din viață a celui mai mare bărbat de stat al României contemporane, Vă roagă să primiți adânc simțitele ei condoleanțe și vă asigură că inspirându-se din pilda vie, luminoasă și în veci neperitoare a vieții Marelui Dispărut, va pune în slujba intereselor superioare ale Țării, aceeași voință fermă și același neclintit devotament. Iar în fața cripei deschise ne plecăm cu evlavie genunchii ca în fața unui altar al neamului.

Organizația partidului național liberal din județul Arad.
Dr. Aurel Demian

Domnului Vintilă Brătianu Prim Ministru
București

Cu profundă durere vin în numele Organizației liberale a Sectorului Săvârșin din județul Arad să aduc prinosul de recunoștință față de marele om de Stat și patriot care a fost Ion I. C. Brătianu plecat preatimpuriu din mijlocul nostru însă rămas înscris pe veșnicie în inimile tuturor bunilor români, precum și în cartea de aur a istoriei neamului românesc, unde nu este loc decât pentru cei cu adevărat aleși.

Președintele Organizației liberale a sectorului Săvârșin din jud. Arad:

C. Siminiceanu.

Domnului Vintilă I. C. Brătianu
prim Ministru

București

Greu încercați de pierderea atât de neașteptată a celui mai mare și bun român Ion I. C. Brătianu care ne-a strâns pe toți cei de același cuget și simțire sub scutul celui mai viteaz dintre regi, cu inimile strânse de jale în fața morții premature plecăm cu recunoștință eternă genunchii la mormântul marelui dispărut.

În numele Orgazițiunilor liberale locuitorilor din comunele Trolaș, Ilteu, Roșla, Petriș și Seliște jud. Arad:

Aurel Huplea.

O însemnată delegație de săteni din tot cuprinsul județului Arad, a plecat Sâmbătă după masă la Florica pentru a însoți până la locașul de veci pe marele lor binefăcător.

DI Prefect I. Georgescu a primit următoarele scrisori de condoleanțe din partea reprezentanților minoritari:

Domnule Prefect!

Poporul german al județului și al orașului Arad este mult înduioșat de pierderea nemărginită, ce a îndurat Patria prin moartea năpraznică a marelui om de Stat Ionel I. C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri.

Vă rugăm, să binevoiți a primi exprimarea adâncului nostru sentiment de condoleanță și a aduce această la cunoștință înaltelor foruri competente.

În numele Partidului German din Județul și Orașul Arad.

Arad, la 25 Noemvrie 1927.

Anton Hinkel
secretar.

Iosif Striegl
președinte.

Domnule Prefect!

Moartea neașteptată a d-lui I. C. Brătianu ministru-președinte ne-a impresionat și pe noi maghiarii din România, luându-ne și noi partea din durerea adâncă a întregului popor român. Noi maghiarii din apropierea graniței de vest, din județul și orașul Arad, înțelegând lovitura gravă, care a atins întreaga țară prin acest eveniment, Vă transmitem cele mai sincere și dureroase condoleanțe triste, rugându-Vă, să binevoiți a le aduce la cunoștința celor în drept.

În numele Partidului Maghiar din județul și orașul Arad, cu adâncă durere și stimă,

Arad la 25 Noemvrie 1927.

Dr. Bêla-Barabás
președinte

Organizațiunile culturale din orașul Arad, au lansat următoarea invitație:

Pro Memoria! Societățile culturale din Arad, cu onoare vă invită la „Seibarea de parentare a Marelui Patriot” Ion I. C. Brătianu, care va avea loc Duminecă, 27 Noembrie c. ora 5. d. m. în sala Palatului Cultural.

Comitetul organizator.

I. I. C. Brătianu în Arad.

Marele dispărut a fost de două ori în Arad.

Prima dată când se întoarcea de la Geneva în toamna anului 1922 și a doua oară când a însoțit pe regele Ferdinand I, în Octombrie 1923.

Ne aducem aminte cu cât drag mângâia copiii așezați în careuri în dosul gării, în așteptarea trenului și cum i se luminau ochii văzând atâția frumoși copii de români care formează nădejdea zilelor de mâine.

A doua oară când a venit împreună cu neuitatul Rege s'a interesat de aproape de păsurile țăranilor, de starea școalelor și a progresului românismului în acest oraș de graniță.

În iarna anului 1925 când a venit potopul Mureșului și anul acesta când grindina a nimicit holdele din județ, fostul prim-ministru a aprobat hotărârea ministerului de Finanțe de a veni în ajutorul sinistratilor Orașul și județul Arad, pierde prin moartea lui I. I. C. Brătianu un puternic și susținător.

Din Arad au fost expediate până Sâmbătă la ora 12 peste 300 de telegrame de condoleanță familiei defunctului și noului președinte consiliu.

Neașteptata moarte a marelui nostru bărbat de Stat, a avut în profund ecou în străinătate.

Au trimis telegrame de condoleanțe familiei decedatului, Înaltei Regente și Guvernului: D-ni Poincare și Briand, din partea Franței; Hainisk, președintele Austriei și cancelarul Selpel; Massaryk președintele Coho-Slovaciei și primul ministru Svehla, guvernele ungar, german, grec, etc.

Toate ziarele din străinătate consacra lungi alticole memoriei lui Brătianu, relevând actele săvârșite în teizeci de ani de viață politică.

Vom spiciu în numerele viitoare părți mai însemnate din aceste articole.

Duminecă la ora 11 dim. are loc un parastas la catedrala orașului pentru odihna sufletului celui dispărut, în prezența tuturor oficialităților și a reprezentanților armatei și ai minoritarilor.

La ora 4 d. a. se va prăznuir memoria marelui patriot înăptuitor în sala Palatului Cultural de către toate organizațiile culturale românești din localitate.

Iau parte la această tristă comemorare societățile: „Astra”, asociația profesorilor secundari, secția A. G. I. R. asociația medicilor, etc. etc.

Va vorbi rectorul academiei teologice D-l Dr. T. Botiș și va înțona imnuri religioase corul teologilor.

La aceeași oră corpul ilustrului dispărut va fi coborât pe vecialături de tatăl sau, în cripta dela Florica.

Delegația placată la București:

Senatori:

Dr. Sever Ispravnic
Dr. Mihai Mărcuș,
Dr. Aurel Demian,
Dr. Gheorghe Ciuhandu.

Deputați:

Dr. Alexandru Lazar
Gheorghe Pleș
Dr. Ioan Ursu
Dr. Adam Iancu
Dr. Ioan Groza

Din Arad:

Victor Nasta
Dr. Gheorghe Costa
Cristea Nicolae
Dimitrie Nlariu
Ilie Pap
Dr. Ioan Robu
Ilie Mișcuța
Dimitrie Moțu
Vistor Muntean

Numele Delegațiilor dela sate îl vom publica în numărul viitor

Consiliul municipal a ținut ședință extraordinară festivă și primarul a expediat o telegramă de condoleanță în numele populației din oraș.

Vestea morții marelui Ion Brătianu a produs o mare jale în întreaga populație a orașului și județului.

La prefectură a fost un pelerinaj de delegații ai diferitelor autorități și săteni prezentând condoleanțe pentru aceasta mare pierdere.